

RIMANTAS
KMITA

ROMANAS

TYTO ALBA

RIMANTAS KMITA

VILNIUS 2020

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

© Rimantas Kmita, 2020

© Zigmantas Butautis, viršelio dizainas, 2020

© „Tyto alba“, 2020

ISBN 978-609-466-521-9

Kryžių kalnas tolumoje dar tebuvo tirštesnė tamsa, o upė alsavo rūką, kuris kėsinosi uždengti horizontą. Dabar toks dienos ir nakties temperatūrų skirtumas. Nors turbūt dar didesnis temperatūrų skirtumas tarp žmonių. Rūko tumulai kaip pabaidyti sklinda tolyn į visas puses nuo trijų skirtingo dydžio figūrų. „Veidu į praeitį, veidu į praeitį, vei-du į pra-ei-tį“, – girdisi vaikiškas ir sodriai gilus, tarsi iš šulinio aidintis balsas. Trys figūros tūpčioja ir linguoja ratu aplink gulinčią moterį.

– Veidu į praeitį! – dudena Jautis, milžiniškas Jautis, tarsi ant žemės nusileidęs debesis.

– Veidu į praeitį! – kartoja sunkiai nusakomo amžiaus Vaikiukas banguojančiais plaukais.

Meškai vienai neaišku tas „veidu į praeitį“:

– Kaap, kaap? – sužemaičiuoja Meška.

– Veidu į praeitį, – Jautis ne iškart išaiškindavo paprasčiausius dalykus.

– Iš praeities mes stiprybę semiam, Meška, – aiškina Vaikiukas, o Jautis jį tikslina:

– Tavo sūnūs semia, tavo, jeigu tiksliai.

– Mes juk irgi semiam, – žybteli Vaikiuko akyse.

Meška žiūri čia į Vaikiuką, čia į Jautį, čia į upę. Nori kišti leteną į vandenį, bet Jautis subaubia:

– Kur dabar leteną! Traukis!

– Nesuprontu, – dabar jau Meška panašesnė į sutrikusį vaiką.

– Įsivaizduok, kad praeitis yra bangos, – vėl ramiai ir švelniai tarsi vaikui dudena Jautis, iš burnos ir nosies sklinda garas ir Jautis tikrai atrodo šiltas kaip mama. – Tu žiūri į tas bangas, jos bloškia tave, ir visada skrendi nugara į ateitį, o žiūri į praeitį. Veidu į praeitį.

– Nesuprontu.

– Įsivaizduok, kad plauki ant nugaros. – Vaikiukas bando parodyti, mosikuoja rankomis. – Plauki į priekį, bet nematai nieko priekyje, matai tik kas viršuj arba iš kur atplaukei, sava užpakalines letenas matai, aišku? – Matydamas, kad Meškai neaišku, Vaikiukas dar vieną pavyzdį pateikia: – Ar matei kada, kaip irkluoja valtį upėj? Nugara į priekį, taip? Viens, du, nugara į priekį.

Meška kiša letenas į upę.

– Nekišk ten savo letenų! Vien nuo kvapo tos upės gali krist kaip musė.

– Nu tataa sakiet ont nugaruos plauktė.

– Sakėm, kad įsivaizduotum. – Vaikiukas neįsivaizdavo, kaip galima neįsivaizduoti, be vaizduotės juk visai nieko neuveiksi, nei mįslių įminsi, nei ką.

– Kon tas reišķ – įsivaizdouti?

– Tiek to, paskui, dabar reikia ta nabage pasirūpint, – sududena Jautis ir trijulė pasilenkia virš moters. Moteris sukan-dusi dantis sudejuoja:

- Delns.
- Parodyk, – Vaikiukas žiūri į moters delną. – Čia dar nieko.
- Skaud, – vaitoja moteris.
- Praeis, – ramiai konstatuoja Jautis.
- Geraa, ka daba suspiejuom. Būtom juk išgvaltavuojis.
- Reikėjo nulaužt nosį tam Buratinui! – beveik spygteli Vaikiukas, įsivaizduodamas, kaip jis pats laužo Buratiną.
- Ta rakštis žvėriškai degin. I aš nieka nemačiau, tik tą nosį pačiuopau. Jis iš nugaros mane suėmė. Kas, sakėt, Buratins?
- Nesvarbu, viską sužinosi. O dabar klausykis. – Jautis padaro pauzę. – Būsi viena iš mūsų.
- Su mumis būsi. Mūsų pusėj, – geros nuotaikos nemano slėpti Vaikiukas, nors moteris guli susirietusi iš skausmo.
- Ongela nauje dërbsam? – vėl nesusigauodo Meška.
- Neee, – nutęsia Jautis. – Gal laumę. Ir vardas jos tinkamas.
- Laima, mes tave apsaugojom, dabar tu saugosi, – vėl džiugiai išpoškina Vaikiukas.
- Ką aš saugosiu?
- Kareivį, našlaitį, saugosi ir gydysi. Ir jo sūnų, greitai gims, ir jį saugosi, – vardija ramiai Jautis.
- O šviesa tau parodys, nuo ko saugoti. Šviesa, kuri pro tavo fotoaparato akį įkris.
- I švëisa, i tèisa mūsų žingsnius telyd.
- Ką? – dabar jau Laima nesupranta.
- Ir šviesa, ir tiesa mūsų žingsnius telydi, – ramiai pavertėjauja Jautis, o Vaikiukas pradeda niūniuoti, ieškoti sąskambių, gijų tarp žodžių: „Šviesa įlūžta į tamsą, šviesa įlūžta į tamsą, aidi klaidus tiesos labirintas, labirintas – nušvinta, tamsą –

amsi, rojaus skalikai amsi, šviesa įlūžta į tamsą, rojaus skalikai
amsi, šviesa įlūžta į tamsą...”

Niūniuodamas Vaikiukas su Meška apvelka Laimą auksiniu treningu, virš jos suspindi vaivorykštė.

1.

Maždaug 1988 m. rugsėjis. Uošvio sodyba

Kai atsikėliau i išlindau į kiemą, tai iškart supratau, ka kažkas ne taip. Įtampa kokia tai. Siedž' visi galvas pasirėmę, nešnek. Lyg i nesusipykę. Girdis tik kaip radija burbuliuoj. Radija tai daba be perstoja ein visur, aš kai grįžau, tai žiūriu, ka nieks radijas nebeišjung', kai prilipę ka būtų – a į lauką, a bulbių raviet, a prie pardes alaus atsigerť, visur su radija. Nu bet šį rytą radija turbūt pati iš įpročia įsijunge i burbuliava, nes nieks ten nesiklause kažkokia veikėja kalbų apie augalinį, gyvūninį gyvenimą, istoriškumą, apie praeitį, kuri nulėmė šiandieną. Ką mes žmogum vadinam? – klaus' tas veikėjas. Galiu duot ranką nukirst, ka jis ne tik Afgane, jis i armijoje nebuves. Ten visi svarstymai apie žmogų greit prain. Radijų daba daug tokių kalbų, katrų nesuprasi. Bet juokinga kažkaip, atroda, ka klausos visi įsitempę. Aš net kartais biški kalts jaučiuos, ka nieka nesigaudau, kas čia daba Lietuvoj dedas, bet tyliau, nieka nesakau. I da kažkas vidiaką paleidęs, kažkoks siaubiaks ein – apie tą Kriugerį, nu malačiai. Aš

suprantu, ka jie netur' čia šokinėt i alasą kelt', nes vis tiek juk – trečios dienos ryts jau, sveikatas nieks nebetur', net i patys ištvermingiausi. Kas kur prisėdęs, nieks nesišnek, radija ein, vidiaks ein, kančia visų veiduose, o tolumoj – Kryžių kalns. Toks kai paveikslas vienu metu, kokią sekundę, man sėdint ant laiptų. I išsisklaide jisai, kai į tuliką nusiūbava Donce, bet irgi tylus, net nesisveikin su niekuom.

Trečia vestuvių diena, i aš po biški pradedu apsiprast, ka Sonata mana žmona, ka mes daba šeima, kaip ka mana uošvis neužsičiaupdams kartoj, i ka prasidės kažkoks kits gyvenims. Gražus jisai bus bet koku atveju, nes man grįžus iš armijas sunku buva įsivaizduot, ka jisai apskritai prasidės.

Donce iš tulika grįža jau su orientacija, net sugėbėja man išspausť „zdarov, Remyga“ i daba tyrinėj situaciją an stala. Donce šiaip visada buva su orientacija i visada mokėja suktis. Mes i susipažinom, kai aš murkdžiaus sava pirmoj darbovietėj – mėsos kombinate. Išnešdavau jam šio bei to, o jisai biznia ryšius palaikydams kartais pasiimdava mane su sava mašina kur prasilėkt' arba į stroikes šokius nuvarydavom. Žodžiu, sukos jisai neblogai, niuchą turieja, va i daba jisai nieka nelaukęs pirms brazd aplink stalą. O kai kas nors krut, tai i visi kiti sujud iš paskos, tokie jau tie gamtos dėsniai.

– Donce, kur ten žvalgaish? Galvoji, ka per naktį vanduo su gvazdikais į šnapsą pavirta?! – va, čia Andrius banda užkurt veseles melodijas. Bet balsas da iš po nakties negrižęs.

– Ne, tik žiūriu, a čia kokios zakuskes neplaukioj.

Su tais žodžiais pasiroda i mana Sonata, daba jau kažkaip atein tas jausmas, ka mana. „Jiem da zakuskes, – saka Sonata, – a prie obuolių sulčių tos zakuskes reik'?“

Sėdim an laiptų, matau, ka lika beveik tik mana viena

draugeliai, nebent da kas iš kur išlįs. Nu kokie ten draugai, šimtą metų aš jų nemačiau, o Sonatas drauges jau beveik visas išsilakste, čia gal Donce kai gaidys vištininke bande prasisukt i išbaide visas. „Kas čia tą teliką sugalvoja išnešt?“ – klaus’ Sonata, bet nieks nereaguoj, niekam neįdomu, visi lauk’ išgert, čia fakts.

– Oooooo, Sauliens!!!! Gyvs?! Kur medalis? – Koks da medalis? – Koks, koks? Geriausia šokieja! – Ai, ble, duokit ko nors įkalt nenusišnekėję.

Sauliens kai niekur nieka, tik iškišęs galvą iš nama, da nespiejęs pajust, kaip garuoj visų naktinis prakaitas su visais naktiniais šokiais, apsikabinimais, tostais, pirties užkampiais, kaip visi įsitempę, i nieks nedrįst paklaust, a da lika ko išgert. Nu, be vandenio i kompotą, savaime suprantama. Kol kas visi skalauj obuolių sulčių trilitriakus i apsimet, ka išjungę radiją žiūr’ vidiaką. Sonata atsidusa i, matyt, suprata, ka jau nebier jokia tolka da kažkam taupyti – paskutine diena i vis tiek jau reik kažkaip judiet’ link pabaigos.

– O, Sonata, tu stebuklas! „Velnia lašai“! „Davnen’ko ne bral ja v ruki šaški...“ – Saulius be citatų iš filmų negal’.

– Nu, „Jaunosias ašaras“ jau baigės, blakstienas išdžiūva. Čia paskutinis, – Sonata nutaise balsą, ka niekam nekiltų abejonių i ka Sauliens iš to entuziazma nesudaužytų butelia.

Visi prasuka račiuką i pasaulis nušvita, o viltis da gyvent’ toliau – surusena.

Labiausiai susirūpinęs atroda Antans, mūsų piršlys. Ašai tą piršlį pirmą kartą čia i pamačiau, jisai Sonatas dėde, tolims, atroda, nu nesvarbu, žodžiu, jisai labiausiai suvargęs, išmušts

* Senokai nebuvau paėmęs į rankas šaškių... (Rus.)

kažkokiom dėmėm i visai iš vaidmenia iškritęs. Daiva jam i užkąst' siūla, i kavos, o jisai tiktai:

– Jėzau, Jėzau! Mana širdis tuoj arba sustos, arba iššoks, ka aš daugiau i burną imč!

– Gert' nieks netrukda, seneli, užkąst' reik', užgert' kar-tais, – išmintim žarstos Donce.

– I laipsnių nemažint, – patarimų sąrašą papilda Saulius.

– Baik tu juokus, nieks čia nemažina, iškart nuo aukščiau-sių i pradieja, – plekšnoj Antanui per petį Donats, – viskas normaliai, va man tai beveik kaip i nieka, nejaučiu aš jokia pachmiela.

– Aha, pats tas, katras nejauč, tik prie stala pirms prisi-statei. – Daiva atroda rimtai susirūpinus piršliu. – Gal ang-liuką kas turit?!

Angliuka nieks netur', užtat patarimais, kaip gert, turbūt galėtų iki vakara dalintis:

– Da saka, ka šviesių i tamsių gėrimų nereik maišyt', nu ten šviesaus alaus i raudona vyna, konjaka i šnapsa, nu i pana-šiai, – Saulius aiškiai šitose išgertuvių žinovų lenktynėse ne-norėja nusileist Donatui, bet kai Daiva mestelėja, ka jie gal da i aliejaus an tuščia skrandžia vieną kitą šaukštą įkal, tai jie abu kažko pritila i vėl baisiai susidomėja tuo siaubiaku.

Sauliens turbūt i atsineše čia tą vidiaką i kasetes. Mes su-sipažinom, kai su Sonata pas jį nuomodavomės kasetes, pra-džioj tai tuom i tebuvom gyvi – vyns, šampans, filmai, nu i užkąst retkarčiais ko nors. Paskui jisai jau pas mus pats užsuk-dava, užnešdava naujų kasečių, o senas pasiimdava. Pripra-tom prie jo, kartais i pasėdėdava, čierką su mumis išlenkdava, savs toks bachūrs, bajorių visokių iš sava darba pripasako-dava. Anksčiau, čia prieš kelis metus, tai, būdava, išnuomoj

kam nors kasečių i vidiaką, tada da i nuomas punktų nebuva, i chebra žiūr' per naktį, o jau kai visi žmones sumieg, mentai užmata, kuriam name telika šviesa žib, užein į laiptinę i prie to buta skydinę atsidarę elektrą išjung', o vidiaks i pastring su visa kasete, i tada jau arba konfiskuoj viską su bauda, arba susitar' kaip nors chebra. O šiaip tai jis, prisiziūrėjęs tų bajavykų, norėtų irgi su karate ką nors gyvenime veikt', bet mentu būt' nenor', o apie armiją tai net pagalvot' negal', manes vis klausinėj, kaip man ten Afgane sekės, bet aš jam anekdotus tik pasakoju, nes jeigu pasakyčiau, kaip ten iš tikrųjų buva, tai tie jo siaubiakai gryna komedija atrodytų.

Daiva sukinėjas aplink stalą, kartais užmet akį į vidiaką. „Nu i nesąmones jūs čia žiūrit.“ Vyras kvieč ją prisėst i baigt' čia šeimininkę vaidint, o Daiva saka, ka šianakt siaubiakų jau prisiklause. Kokių da siaubiakų, Donce trauk' ją per dantį, naktį vestuvėse an šiena girdis visai kitokių filmų garsai. Tau gal i girdis, atsikert Daiva, bet negi nieks negirdėjęs, kaip ten prie upes lygtai kažkokie pijokai pragertais balsais blioje, ką jie ten dare, nesuprasi, dainava, baube, vištas kudakava, iš pradžių viskas nušvita geltonai, o paskui vaivorykštės spalvom, nu kaip būn Šiaurės pašvaistes, a kaip ten jos. Antans tik žieja į Daivą neturėdams ko pasakyt', o bachūrai viens per kitą suskuba žvengt', daba jau Daiva jiems daug įdomesne negu siaubiaks, jie saka, Daiva, tu rimtai galėtum kokius fantastinius filmus kurt', pala, sakei, ka vaidini kažkokiam teatre, nu tai va!

– Gal kas kokios muzikas uždės, ką? – Sonatai darės nuobodu. – Gana čia tų jūsų blėnių klausytis. Kai kokie mažvairiai, pirmą rytą po šimtadienia atsibudę.

Nu va, i magę kažkas paleida. Daiva jau šauk': „A girdi, Donce, o davai ką nors ne rusišką, ką?“, bet Donats jau i pats

keič kasetes, prasukinėj, kol apsistoj prie *Anties* „Zombių“. Kažkas banda šokt, bet Daiva toliau tęs' sava pageidavimų koncertą:

– O davai, uždėkit ką nors gražaus. Galva plyšt nuo to žvygavima.

Nu ką, Donce surand i gražios muzikas, juk *Nerijas* „Pašauki mane“ a Sandras „Maria Magdalena“ yra graži muzika. Nors ką ten apie tą Mariją Magdaleną dainuoj, tai nieks nesuprant nė žodžia. Nieks i nesigilin, tikrai, juk svarbiausia, ka ne rusiškai i ka galva neplyštų. Daba jau ramiau, samagona rats apsuks, vidiaks ein, kažkas šok, bet ne visiems viskas ramu:

– O tai kur visas mergas dinga? – Sonata klaus'. – Tikrai, kur Danguole?

Kokia Danguole, nesuprantu, katra ten iš jų buva Danguole, tu esi mana dangus i mana žeme, – ai, Remyga, nenušinėkėk, kaip tai katra? Pati gražiausia kur buva, ką, Danguoles neprisimeni?

Aš tai neprisimenu, kiti irgi nieka nesaka, o Donce linguoj su Daiva vidury kiema patenkints: „Eik tik, ka čia visas pačias gražiausias!“ Prie šokiejų da prisijung' Saulius su Laima, o aš siedžiu sava Sonatą apsikabinęs i man nieka daugiau nereik'.

– Sonata, pasakyk, ka visa tai nesibaigs.

– Vestuves?

– Eik tiktai, negaliu sulaukt, kol visi dings, kol liksme vieni, kaip visada i buvom.

– Aš irgi.

Aišku, Sonatas pilvs jau matos i svajot apie ramų buvimą dviese naivu, bet ašai kažkaip susilydžiau i šnekėjau, kas an seiles užėja. Nes Sonata daba kaip i artimiausias žmogus. Padiejau galvą jai ant kelių, jinai gloste mana plaukus i švelniai žadieja: tuoj mes būsme vieni, tuoj iš čia ištrūksme, Remyga.

SONATA

Nu nieka, galvojau glostydama jam galvą, kaip nors. Per visas vestuves Remyga buvo kaip prilipęs prie manes. Elgėsi praktiškai kaip per pirmas dienas, kai daugiau nieka aplink nemate, tada i aš nieka daugiau nemačiau i nieks neįdomu buvo, bet čia juk vestuves, nu i neišvengiamai esam ne mes vieni, tai juk reik' kažkaip mokėt i su žmonėm apsieit, i prie žmonių biški arklius pristabdyt. I da su tais sava ūsais visas mana pudras nušluoj i nušluoj. Nu bet vis tiek, gyvensim tai mes dviese, tiek to, greitai viskas baigsis. Kol kas nieks neskub skirstytis, Daiva daba tokia juokinga palikus, šok su Donatu, absoliučiai viens kitam netink, bet šventes tam i yra, ka prisidurniuotum. Kažkada sėdėjau su ja vienam suole, duodava nusirašyt, draugavom. Norėja paskui stot į aukštąją, bet pastoja. Vaikai jo karjerai būtų reiškę pabaigą, tai jis Daivą paspaude, nu i va, daba nei vaikų, nei vyra, nei aukštųjų. Vaidin kažkokioj teatra studijoje, an visokių žolių pasinešus, an būrimų, nelabai suprasi, kartais kai pašnekės, gaila, nes kažkada seniai tai geriausias drauges buvom, kažkaip i pagalvojau, ka reik ją i vestuves pakviest, o ji taip apsidžiauge, ka pradieja pagalbą sava siūlyt, tai daug lengviau buvo, va, i su papuošimais padieja, fotografę surada, sake, jinai milicijoj dirb, kartais mūsų spektaklius fotografuoj, nuostabias nuotraukas, išskirtines nuotraukas. Nu i jai pačiai, galvoju, čia gal verta pasisukiot, gal užkibs an kokia. Aišku, ne an Donces, tas tai koks buvo, toks i lika nesusitupėjęs. Negi jinai viena pati naktį i praleida? Aki-kes nuleidus, nu bet, sakau, daba žoles jai svarbiau negu bernai. Bent jau taip nuduod. O ta fotografe Laima tai fotkindava, tai dingdava kažkur, lyg i viena, nesuprasi, kažkokia dirgli, nors iš pradžių atrode, ka visai nieka. Bet kaž, kur Danguole dinga?

Jinai be sava naujos meilės atvare, Fridriks, rodos, jo vards, sake, išlėkęs su reikalais. Nu o kol Fridriks laksta, tai Danguole irgi nor' prasiblaškyt'. I blaškės jinai čia nuoširdžiai, maladec merga. Gaila, ka taip anksti dinga, o gal su koku Remygas draugu išsitenke. O, va i tėvs parsirada. Ne nu, nepasakiau, ka nebestatytų tų butelių, man galva neišneš, i iš kur jisai vis trauk' juos. Jau galvojau, išgers tą paskutinį, pasistaipys da čia i dings, o daba tai iš nauja temperatūra kaist. Tėvs turbūt galėtų visais pasirūpint, visais, kurie jam rūp'. Net i tais Remygas draugeliais, katruos jisai pirmą kartą mata. Net i pats Remyga juos turbūt pirmą kartą po armijas mata. Nu tai vestuves juk pati geriausia proga prasi-nešt', ka jau grįžai. Ka gyvs. I ka įsimylėjęs kai veršiuks. Šiandien, trečią dieną, jis atrodo visai suskydęs, pametęs sava kieta kareivia miną, murk' man kai kačiuks ant kelių – man nieka daugiau nereik', galėčiau va taip būt' i būt'. „Aš irgi“, – atsiliepiu jam kaip aids, tegu šnek jisai šiandien, tegu liejas. O paskui prasidės naujas gyvenims. Su Remyga. Jisai murm, ka mes vėl kaip pačioj pradžioj užsidarysim keliems mėnesiams i mums nieka netrūks. Aišku, mums nieka i netrūka, bet daba tai jau norėtųs kažko nauja. „Kažko“, kokia da „kažko“? Bus vaiks, va i kažkas nauja, tik ka nesvajojau ašai apie vaiką, vis da noriu kaip ka Danguole ištrūkt kur nors toli. Bet Remyga šiandien murm, ka jisai manes nepaleis, ka neleis iš lovas išlipt i mes tiek prakaituosim, ka virš mūsų susidarys vaivorykšte. Nu nieka, gal netrukdyt tas vaiks labai. Ypač po tokia vaivorykšte, apie kurią Remyga čia svaigst. „A tiki?“ – klaus' jisai. Aišku, ka tikiu, i bandau įsivaizduot, nuo ko ta vaivorykšte susidarys. Susidarys, saka Remyga, nes tu – mana karaliene. „Aišku, – šypsas ašai. – Rožinis rožinis rožinis gyvenims.“ Remyga toliau murk' apie karalienę, aišku, sakau, būtinai būsiu tava karaliene, tava lovas karaliene.

– I mana gyvenima karaliene, – pridur' Remyga.

– I gyvenima, – neprieštarauju.

Ko man tokią dieną prieštaraut', nors šiaip tai nelabai įsi-
vaizduoju, kaip tas gyvenims atrodys, bet vis dažniau gal-
voju apie tai, apie ką anksčiau visai nebuvo susimąščius. Ka
i tie gimdyma namai daba, kaip Danguole ka pasakoja visa
panikoj, saka, ten kūdikiai miršt. Kaip gimdyma namuose
gal' kūdikiai mirt'? Ten juk gydytojai, viskas švaru, vaistai,
priežiūra i panašiai. Bet miršt, apie tai jau daug kas aplink
kalb. Kažką i per radiją girdėjau, virš trisdešimt kūdikių
serg, keli reanimacijoj, o keturi mire. Kai kokiais viduram-
žiais. Šnek, ka vanduo ten užteršts. Danguole pati Pietiniam
gyven, tai jie ten laiškus raša, nieks, aišku, nepaded, kaimy-
nai sake – mes jau prieš penkiolika metų raštus rašinėjom,
ka pas mumis iš kranų bėg drumzlini i smirdantis vanduo, o
jie sake – mes ištyrėm, jūsų vanduo normas neviršij, nu be-
veik neviršij, tai viskas gerai, tode jokių geležį valančių įren-
ginių nestatysim. Bet tai čia prieš penkiolika metų, o daba
viskas da baisiau. Nu bet mes bent jau centre gyvensim, tėvs
butą dave, pats čia, i namą, persikraustys, gal viskas gerai
bus, gyvensim tokį rožinį gyvenimą su rūdžių priemaišom.
Nors aš tai svajojau, ka ištekėsiu i gyvenisiu kur toli nuo tėva,
bet likims, atroda, mėgst nervus patampyt, ka nebūtų jau vi-
sai laimingas pasakas.

AFSANA

*Nebus jokios laimingos pasakos. Mano vardas Afsana, nie-
kas čia manęs nekvietė, tiesa, niekas ir nepastebi. Bet juk čia*

istorija, pasaka, kaip kad sako Sonata, ir jūs vis tiek girdit tik balsą, tai argi svarbu, kad manęs nesimato. Aš įpratus nesirodyti gatvėje be vyro, o dabar aš visada netoliese Remygos. Aš čia būsiu ir stebėsiu, o personažai tegul bučiuojasi sau, dauginasi, geria ir švenčia kiek tik gali. Neseniai čia atsiradau, kartu su Remyga iš Afganistano. Remyga tegul patyli, tegul Sonata jį paglosto. Matau, kaip sunku jam išverti tuos žmones, tuos žaidimus, tuos tostus ir kalbas. Jis bando save įtikinti, kad užsikabino už gyvenimo, kad dabar viskas eisis kaip pasakose arba bent normalių žmonių gyvenime. Jis taip nori tikėti, nors bet kokia smulkmena jam kaip granatos skeveldra atminty. Kai vaikai prie sodybos kelią jauniems užtvėrė ir reikėjo saldainiais išsipirkt, Remygai saldainių buvo prigrūstos pilnos kišenės iš anksto, o jis stovėjo ir beveik traukėsi nuo tų vaikų. Remyga, sakė jam Sonata, Remyga, duok vaikams saldainių, bet Remyga tik žingsnis po žingsnio atbulas traukėsi, tai Sonata pati čiupo jį už rankos, ėmė saujom saldainius iš jo kišenių traukti ir mesti vaikams. Ji mėto, vaikai laimingi renka, visai kaip ir pas mus, Afganistane, kai rusų kareiviai svaidė juos mūsų vaikams. Ir ne tik saldainius, daug ką jie ten mėtė ir svaidė. Aš čia nieko nemėtysiu, tik stebėsiu. Tiesa, įdaviau Sonatos tėvukui nedidelę dovanėlę, tegul padovanos savo anūkui, greitai juk gims. O va ir jis pasirodė, tegul kalba jis.

Uošvis mėgsta tvarką, mėgsta, kai tą tvarką pats ir nustato, ir dabar jis bando grąžinti visą tą palaidą vestuvininų pagiriojimąsi į prideramas vėžes:

– Tai ką, balandėliai, prisiburkuosit da, gyvenims ilgs. Davai, eikit čia. Da reik tostą pakelt.

Valdas Velcas kaip teatro režisierius dvi dienas nenuilsdamas nurodinėjo, kam kada ką daryti, kokią muziką leisti, kada šokti, kada kelti tostus. Ir visada surasdavo, kas jį palaiko ir klauso. Kaip kad dabar – pirmoji užgiedojo Daiva:

– Taip! Tostų už šituos jaunuosius per daug nebus! Likimas telaimina!

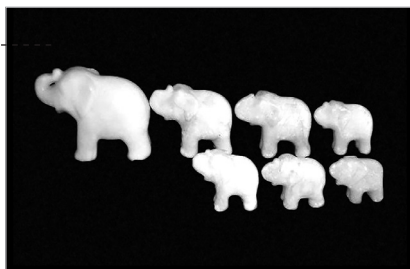
Ir tada jau visi vestuvinininkai atsigręžė į jaunavedžių porą ir Sonatos tėvas, iškėlęs į viršų stikliuką, ėmėsi to, ką geriausiai moka ir mėgsta – kalbėti:

– Na ką gi, ištvermingiausi liko! Tai pakelkim dar kartą taures už mūsų jaunavedžius! Matot, kaip Remigijus savo rankom laiko savo gyvenimo laimę! Tom rankom jis ėmė šautuvą, ėmė dėl to, kad apgintų visus mus ir mūsų ateitį. Šitom rankom jis žinos, ką daryt – kaip globot vaikus, kaip uždirbt duoną. O dabar šitom rankom mes pakelsim taures – už tvirtybę, už šeimos stiprumą, už ištikimybę, už šviesią ir rožinę ateitį. Už atgimstančią Lietuvą! Dabar mes šeima, Remigijau! Kaip sakoma, neturėk šimta rublių, turėk šimtą draugų. Bet šeima yra da brangiau. Rublių gali užsidirbt, o šeimos negali užsidirbt, turi brangint! Tuo nepaprastai džiaugiuos. Džiaugiuos, ka tava širdį pakirto Amūro strėlės, o ne kulkos Afganistane! Už jaunuosius! Už šeimą! Už Lietuvą!

Visi pritariamai šūkaudami ir riaumodami išgeria, net ir dejones trumpam pamiršęs Antanas, o Daivai negana tosto, ji tarsi antrą ar trečią kvėpavimą įgavus dar norėtų kalbėti, apdainuoti, aptarti viską:

– Mūsų jaunieji tai vienas kitam skirti! Vienas kitam siųsti! Tokie balandėliai!

– Galūbčikai! – neduoda jai įsibėgėt Donatas.

Uošvis nerimsta, nors visi įmanomi tostai jau pasakyti, dovanos išdovanotos, bet vis nesustoja:

– Aš dar noriu jums padovanot, neplanavau ir nepirkau kaip dovanos,

bet paėmiau šiandien iš savo sekcijos čia sodyboj ir pagalvojau – turėkit savo namuose, kad atneštų šitie drambliukai ant savo plačių nugarų jums daug daug laimės. – Uošvis išsiima dėžutę, kurioje mažėjančia tvarka sudėti septyni drambliukai.

– Ačiū, tėti, tik tuos sava namus da reik turėt. – Sonata paima dovaną.

– Gyvenkit tam mana bute ramiai, kiek tik jums reikės, jūs mana vaikai, mana šeima!

– Dar vieną nuotrauką pasidarom atminčiai ir jau paleisim fotografę... – nebaigusi sakyti Daiva jau rikiuoja vestuvininčius, grynai Sonatos tėvo dešinė ranka, nors rasti skirtingesnių žmonių būtų sunku. – Stojam čia, stojam čia visi.

Remyga vis dar sėdi ant laiptų, Saulius papurto ją už pečius: „Remyga! A girdi, Remyga! Eik čia! Remyga, davai, kas tau yra!“ Remyga kniosteli tarsi iš kito pasaulio, kur nėra nei draugų, nei Sonatos, nei vestuvių, atsistoja bendrai nuotraukai. Daiva visiems išdalina po drambliuką, kaip tik septyni vestuvininčiai ir likę. „TSRS – dramblių tėvynė“, – Saulius nesusilaiko nuo mokyklinių anekdotų, kaip ir nuo filmų citatų. Remygai keista, kad Laima vis dar čia. Vestuvių fotografai juk pafotografuoja pirmą dieną ir dingsta, ar ne? Tyliai, beveik nepastebimai ji čia išbuvo visą rytą. Ką veikė ir kur buvo? Juk nefotografavo, ką čia fotografuot trečią dieną,

vis perbėgdavo Remygai mintis. O pakviest ją pafotografuot buvo Daivos mintis, niekas Remygos neklausė. Visi sustoja, ir tas momentas, kai lauki fotoaparato spragtelėjimo, kažkoks įtemptas. Kad tik nesugadintum kadro. O ta sekundės dalis, kai fotoaparatas spragteli, – atrodo, tarsi sustabdytų kvėpavimą, paspaustų tavo gyvenimui pauzę ir nuimtų nuo tavęs vieną sluoksnį, kurį užklos ant fotopopieriaus. Kaip sekundės trukmės mirtis, o paskui vėl gyvenimas. Laima padaro nuotrauką, ir vėl muzika, vėl šokiai. Daiva su Donatu dabar neina šokti, siunčia jį pailsėti, nes pati nori atsisveikinti su Laima, bet nelabai žino, nuo ko pradėti, ieško žodžių, bet reikia sakyti ką nors, bet ką. „Laima, ačiū, kad atėjai, ačiū, padarei nuotraukų. Kaip paskui prisiminsi be nuotraukų. Nors aš galvojau, kad nesutiksi.“ Laima irgi kažkaip keistai muistosi – kodėl aš čia turėčiau nesutikt? Laiko turėjau, tai ir atėjau. Bet Daiva bando pasakyt kažką kita, ieško žodžių, kur tie žodžiai visi, ką? Tada pastebi patinusią Laimos ranką, klausia, kas nutiko, Laima sako, kad nieko, bitė kažkokia įgėlė, bet nėra jau tų bičių, ramios jos jau, nebesikandžioj, nežinau, gal koks vabals, eisiu jau. „Aha, ačiū dar kartą. Juk vis tiek... – tempia iš savęs Daiva beveik pašnibždom. – Žinant, kad Remyga tau...“ Bet Laima neduoda pabaigt – ką Remyga man? – Nu nežinau, gūžčioja Daiva, aš galvojau, kad laukei. – Tai jeigu nežinai, tai ir negalvok, gerai? – Nepyk, Laimute, aš nenorėjau, man tik pasirodė... – Gerai, gerai, gana, nu vsio, iki! – Laima dingsta iš kiemo.

Ir tikrai, ko Laima čia buvo atėjusi? Dėl Remygos? Kas ją sieja su Remyga? Aš nežinau, anksčiau manęs čia nebuvo. Aš

juk su Remyga tik nuo Afganistano. Atrodo, kad ji jaučia nuoskaudą, bet vien dėl nuoskaudos juk neisi į vaikinų vestuves. Dar mačiau, kad ji fotografavo Sonatos tėvą, tik dar nežinau, ar dėl to ji buvo čia. Antrą vestuvių dieną jis nuėjo prigulti ir užsirakino. Bet per langą ji pamatė miegantį seną, suvargusį žmogų. Plaukai praretėję, sušokę, pastirę į viršų, veido oda sukritusi, tarsi būtų kas iš skruostų ištraukęs riebalus ir išvaigojęs gilių raukšlių voratinklį, o nosis nutįsusi beveik iki pat grindų kaip koks dramblio straublys, tik kad subliūškęs. Atrodė, kad guli tuščias maišas, žmogaus oda aptrauktas. Kaip koks sutįžęs kopūstas. Laima krūptelėjo, pritūpė staiga, atsi-rėmusi į namo sieną pakvėpavo ir tada pašokusi plekštelėjo keletą kadrių beveik nežiūrėdama į tą senį. Iki pat šiol apie fotoaparatus ir juostelę galvojo visą laiką, saugojo juos, kaip Sonata saugo savo pilvą. Ir turbūt nėra ko stebėtis, kad Laima šiandien tokia tyli. Bet iš kur tas senis ima jėgų atgyti? Iš kur Laimai žinoti, kad Valdas Velcas sustiprėjęs tampa itin žva-

lus, o jo nosis kartais pasidaro ilga ir smaili, krykštauja jis su stačia kepuraitė, trumpomis kelnaitėmis ir aplink jį tuoj susispiečia vaikai. Iš jų jis taip pat pasisemia energijos. Aš jį tokį trumpakelnį ir sutikau kabinantį auksinį raktelį nuo sferinių durų. Į kokias ten jis sferas leidžiasi, nespėjau paklaust. Bet mėgstamiausias jo energijos šaltinis yra žmonių skausmas. Čia, netoli Kryžių kalno, kur žmonės neša savo kančias, savo košmarus, savo skausmą, tam itin tinkama vieta. Ne tik žmonės, čia ir Kulpė neša savo dvokiančius vandenius. Bet Kulpė pati padaryti nieko negali, į ją kiekvieną parą supila tonas teršalų. O žmonės gali daugiau, bet jiems juk patogiau galvoti, kad juos išgelbės kažkas kitas. Lengviau nunešti kryžių ir sukalbėti poterius, lengviau tikėtis ir laukti, negu pačiam grumtis su savo silpnybėmis. Arba tiesiog su savo požiūriu į pasaulį. Žmonių tušti troškimai ir baimės Valdui Velcui kaip maistas. Ir dabar jis žino apie mane ir Remygą Afganistane. O mano dovanoto žaisliuko, kurį jis padovanos savo anūkui, Laima nematė, jis tikriausiai kišenėj jį laikė.

O Daiva kremtasi, kad kažkaip ne taip pasakė Laimai, kad išvis nieko nepasakė, ką norėjo pasakyti, nors gerai ir nežino, ką, visai kažkokia išsiblaškius, bet ko norėt, kai toks triukšmas, čia nuolat triukšmas, ir dėl ko dabar? Donatas su Saulium prisiminė, kad nutrūko vestuvių scenarijus biški, kad piršlio jie dar nepakorė. Gaudė jį, rėkavo, vos iš tikrųjų nepasmaugė. Daiva šūkauja, kad „jam širdis!“, o Remyga niršta, kad, ble ble, koks vaikų darželis. Bet vyrai ir patys nusiramina, jų rankose jau butelis, pilstosi, Antanas muistosi.

RIMANTAS KMITA – literatūros kritikas, poetas, dramaturgas, rašytojas, kultinio romano „Pietinia kronikas“ autorius. Romano, kuris tapo savotišku Nepriklausomybės pradžios Šiaulių epu ir pažadino miesto savastį. „Remyga“ – romanas, kurio veiksmas taip pat vyksta Šiauliuose. Tačiau tai jau visai kitokia knyga. Apie nematomą, tamsiąją, Šiaulių pusę. Ir taip, tai knyga apie Lietuvą.

Romanas apie milicininką, tampantį policininku. Apie Remygą. Žmogų, bandantį susivokti, kas jis yra ir kaip jam elgtis, kai griūva viskas, kas jam buvo suprantama ir pažįstama, apgraibomis ieškančią savo šaknų tamsoje.

Romanas apie Sąjūdžio pradžią. Bet ne kronika, o menininko akimis parodytas santvarkų pasikeitimo sukeltos sumaišties šalyje, mieste ir žmonių mintyse paveikslas.

Autorius sako: „Čia viskas yra tikra: vietovardžiai, architektūros ir meno objektai ir kai kurie žmonių nutikimai. Senų senovėje Šiauliuose tekėjo geležinė upė Rūdė, vėliau palindusi po miestu. Buvo Stalinas, užnėręs virvę merginai ant kaklo. Vėliau buvo primusu savo aukas deginęs niekšas. Buvo Gorbačiovas, Brazdžionis ir popiežius Jonas Paulius II, ir jo dovanotas kryžius, ir jį saugojęs policininkas. Buvo ir teatras bažnyčioje, ir baras po žeme, ir smarvė – iš gamyklų ir upių, iš visur. Taip, kulka sovietų majorui tikrai caktelėjo tiesiai į tarpuką. Vieni buvo princai ir žaidė futbolą, kiti buvo mentai ir turėjo gyventi. Pranas ieškojo pasaulio pabaigos liudininkų ir zombių. Buratinas užkasinėjo žmonių pinigų kvailių lauke. Meška, Jautis ir Vaikiukas iki šiol tebėra. O kieno tas kraujas nusikaltimo vietoje, to iki šiol niekas nežino. Ir legendos yra tikros tuomet, kai jas prisimename. Tik žmonės, jie, deja, yra personažai, žaislai nežinia kieno rankose.“

ISBN 978-609-466-521-9

TYTOALBA
2

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt